

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

ВІД АВТОРА

У цьому невеличкому посібнику ви знайдете відповіді на найпоширеніші питання, які виникають у студентів-філологів перед педагогічною практикою. Звичайно, усе, що викладене далі, не може претендувати на абсолютну істину й так само не може бути сприйнятим як алгоритм для єдино можливих дій. Шукайте, експериментуйте, помиляйтесь і, головне, аналізуйте свої помилки, адже стати справжнім професіоналом може тільки той, хто постійно працює над собою й ніколи не зупиняється.

Настав час іти на практику. На душі тривога й очікування нових, досі невідомих, випробувань. Усім стає зрозуміло, що теорія — це лише підґрунтя, своєрідний підмурок, на якому ще довго доведеться зводити власну будівлю з назвою «педагогічна майстерність», і без тривалої практики всі ваші знання залишаться лише на папері.

Перший тиждень — найважчий, останній — найдраматичніший: спочатку ви мало не плакатимете від безсилля й невміння, а в кінці — від відчуття, що треба прощатися з тими дітьми, які стали такими рідними.

Зрозуміло, що перед практикою хвилювання наростає, а кількість запитань, на які не знаєш відповідей, збільшується. Ще більше питань може виникнути й під час практики. Є класичні ситуації, які можна спрогнозувати й легко дати їм раду, проте бувають випадки, коли навіть найдосвідченіший учитель не знає конкретної відповіді, бо врахувати всі суб'єктивні фактори просто неможливо.

Буду радий, якщо мої поради допоможуть вам під час практики, так само буду вдячний за критику й поправки. Пишіть свої питання та зауваження: trtp22@yahoo.com або на ФБ: **Tkachuk Taras**.

*Щира подяка моїм наставникам та колегам
Ользі Куцевол та Ірині Холковській
за висловлені зауваження та рекомендації.*

1. Як налагодити хороші стосунки з педагогічним колективом?

Найпростіший спосіб налагодження стосунків з будь-якою людиною — це зацікавленість нею. Проявляйте свій інтерес до колег питаннями й проханнями дати вам пораду. Так ви демонструватимете, що ця особа є професіоналом, настанови якого дуже важливі для вас особисто. Не забувайте про так звані «приховані компліменти»: *«Діти про Вас так гарно відгукуються»*, *«Минулорічні практиканти рекомендували у всіх проблемних ситуаціях звертатися саме до Вас»* тощо. Звичайно, тут треба бути обережним і не зловживати часом учителів. Особливо цінується готовність допомогти у підготовці уроку, якогось заходу. Коли ж наставник оцінить ваші старання й похвалить перед іншими вчителями, то це й буде те визнання, яке дасть вам змогу вільно почуватися в будь-якому колективі. Тому активно спілкуйтеся.

Як би багато ви не працювали, вас оцінять насамперед через уміння налагоджувати особистісні контакти. Якщо вам подобається якийсь учитель — скажіть йому про це відверто, попросіться до нього на урок, похваліть за уміло проведені фрагменти. Дайте високу оцінку цьому вчителеві перед колегами. Пам'ятайте, що найсильніший комплімент той, який сказаний поза очі.

2. Яку роль відіграє одяг учителя?

Професія учителя передбачає, що ви завжди працюватимете на виду в певній аудиторії. Тому існує своєрідний дрес-код для всіх учителів. У різних школах вимоги до зовнішнього вигляду можуть відрізнятись. Тому під час першої зустрічі з адміністрацією уточніть, чи є якісь побажання щодо вашого одягу. Бували випадки, коли практикантам, наприклад, забороняли приходити у джинсах (шортах), бо в цій школі є неписане правило, що стосується зовнішнього вигляду вчителів.

Універсальними є такі вимоги:

- 1) ваш одяг не повинен привертати зайву увагу (не бути надто яскравим);
- 2) ви не повинні виглядати надто виключно (особливо це стосується жіночих прикрас, макіяжу, коротких спідничок, блузочок тощо);
- 3) ваш одяг повинен бути робочим, тобто зручним для перебування в класі.

3. Чи можна виділити частину першого уроку для знайомства з учнями?

Знайомитися з учнями ви повинні протягом першого тижня практики. За цей час вам потрібно провести індивідуальні бесіди з усіма учнями. Уже на першому уроці, який проведитимете, бажано знати, як звати кожного учня на ім'я. Якщо ви не встигли познайомитися з усіма за перший тиждень, то зробіть це на наступний, коли матимете час, але в жодному разі не ігноруйте цю пораду. Індивідуальний контакт є дуже важливим саме для вас. Продемонструйте кожному учневі свою зацікавленість його особою, адже, як казав Іржі Томан, найприємніші звуки для вух будь-якої людини, — це звучання власного імені.

На вашому першому уроці можете влаштувати прес-конференцію, на якій дозвольте учням ставити вам будь-які запитання, які їх цікавлять. Але краще проведіть її в кінці уроку, бо так вам буде легше налаштувати клас на роботу. Оголосіть на початку, що влаштуєте на останніх 10 хвилинах уроку таку бесіду, якщо діти успішно виконають усі завдання.

Зверніть увагу, що одним з найкращих способів демонстрації свого приязного ставлення до дітей (так рекомендують американські вчителі) є привітання з кожним за руку. Такий прийом забере у вас 2–3 хвилини часу, але матиме великий ефект, якщо водночас будете усміхатися й обмінюватися короткими репліками: «Як у тебе справи?», «Як настрій?», «Ти сьогодні допомагатимеш мені?» тощо.

4. Наскільки неформальним може бути спілкування з учнями під час практики?

Будьте обережними з будь-яким неформальним спілкуванням з учнями. Неформальне — це означає спілкування з дітьми поза уроками. Це можуть бути виробничі проблеми, які ви долатимете гуртом: підготовка до вечора, концерту, прибирання класу, залу, робота над складними завданнями до олімпіади, конкурсу тощо. Звичайно, що таке спілкування йде лише на користь вашим стосункам з дітьми. Якщо ж ідеться про святкування дня народження, похід на дискотеку, відвідування концертів, то тут будьте пильні та пам'ятайте про речі, які не припустимі під час таких заходів, про

що задалегідь попередьте своїх учнів. Чим чіткіше ви озвучите свої умови присутності на такому заході, тим простіше буде контролювати виконання цих умов. Якщо ж діти не погодяться з самого початку на ваші умови, то краще взагалі проігнорувати цю затію.

ВАЖЛИВО! Зверніть увагу на свої сторінки у соціальних мережах. Якщо додаєте своїх учнів у друзі, то перед цим дуже ретельно передивіться всі свої фото та записи, старайтеся на своїй сторінці не викладати жодної особистої інформації.

5. Як часто потрібно перевіряти учнівські зошити з виконаним письмовим завданням?

Домашні завдання потрібно перевіряти регулярно. Якщо ви не перевірите таке завдання хоча б один раз, то після цього діти не виконуватимуть його кілька разів поспіль. Така закономірність — це наслідок того, що учні, окрім вашого предмета, мають ще 10–12, з яких також задають домашні завдання. Виконати все — просто неможливо, тому школярі систематично виконують лише ті завдання, які систематично перевіряють учителі.

6. Як подолати хвилювання на першому уроці під час практики?

Найбільше людина хвилюється перед виступом, а не під час виступу. Усі хвилювання минуть самі собою, коли ви почнете урок. Тому дуже ретельно продумайте початок уроку. Завчіть напам'ять якусь гарну цитату, добре продумайте послідовність своїх дій. Потренуйтеся вдома зі вступною частиною: кілька разів промовте уголос найважливіше, перевірте час, потрібний для вступу. Перше враження від вашого початку є дуже важливим, адже від нього залежить, як вас сприйматимуть далі.

Ще один спосіб зняти напругу — це підготувати якесь завдання для всіх учнів, наприклад, велику кількість карток (на кожного учня по 2–3) і роздати їх після оргмоменту. Коли учні отримують персональні завдання, вони перемикаються на виконання роботи, і тоді вам буде легше контролювати тих дітей, які з певних причин не налаштовані на урок.

Якщо ж на початку уроку вам потрібно 5–10 хвилин пояснювати нову тему, то спробуйте знайти очі тих дітей, які з цікавістю

вас слухають. Починайте розповідати тим, хто вас уважно слухає, а коли хвилювання вшухне — переводьте погляд на інших.

Робіть невеликі паузи, якщо відчуваєте, що вас не слухають. Ставте питання до аудиторії, щоб активізувати увагу класу (продумайте їх заздалегідь). Змінюйте час від часу інтонацію голосу, працюйте мімікою, у міру жестикулюйте. Зрозуміло, що все, що ви будете розказувати дітям, треба знати дуже добре, а не заглядати в папірець, а тим більше читати, не відриваючи погляду від тексту.

Не забувайте про цікаве закінчення уроку. Якщо учні не хочуть іти на перерву, то це можна вважати вашою великою перемогою і з вас, безперечно, вийде гарний учитель.

7. Що робити в ситуації, коли діти не реагують на прохання та зауваження вчителя?

Універсальних розв'язків немає, так само, як і немає універсальних ліків від усіх хвороб. Потрібно шукати ті способи, які підходять до конкретного класу і конкретної ситуації. Це стосується і решти порад. Звичайно, є випадки, коли щось працює найкраще, і є ситуації, коли чогось категорично робити не можна.

Якщо сталося так, що клас не слухає ваших зауважень, ви повинні пам'ятати, що в жодному разі **НЕ МОЖНА**:

- 1) кричати (насправді у класі найбільше кричать учителі, а не учні);
- 2) звертатися до всього класу: *«П'ятий клас! Не шуміть! Замовкніть! Закрийте роти!..»*;
- 3) виганяти учня (учнів) за двері.

Пам'ятайте, що причиною шуму може бути не ваша непрофесійність чи нездатність проводити урок. Учні шумлять і не реагують на вчителя, якщо:

- 1) на попередньому уроці в них була фізкультура (трудове навчання, музика тощо);
- 2) перед вашим уроком учні писали важку контрольну чи самостійну роботу;
- 3) перед вами проводив урок дуже суворий учитель, тому учні хочуть просто відпочити;
- 4) на перерві діти з'ясували між собою стосунки і перенесли цей стан на урок;

- 5) це останній урок, після якого всі йдуть грати у футбол (волейбол, баскетбол тощо);
- 6) сьогодні п'ятниця, і настрій у всіх неробочий;
- 7) попереду святкові дні (канікули, день народження однокласника тощо);
- 8) діти готуються до якогось важливого заходу, і ваш урок їх зараз відволікає від чогось, на їхній погляд, набагато важливішого.

Цей список залишається відкритим, головне — ви повинні пам'ятати, що ваша різка реакція на шум може спричинити ще більший опір. Діти мусять зрозуміти, що ви хвилюєтеся за їхній стан, за їхні успіхи з вашого предмета.

Апелуйте не до всього класу, а до одного учня. Ставте конкретні питання: «Петрику, що сталося з класом?», «Ганнусю, чому Сергій так себе поводить?».

Визначте того, хто поведеться найшумніше, підійдіть до нього і говоріть лише з ним. Якщо дитина не реагує, попросіть її вийти з вами за двері. За дверима продемонструйте свою стурбованість і домовтеся про зустріч після уроку, щоб детально обговорити ситуацію.

Американський педагог Фліпер пропонує у таких випадках ставити 4 питання:

1. *Що ти робиш?*
2. *Що ти маєш робити?*
3. *Що для цього потрібно зробити?*
4. *А ти чим зайнятий?*

Ці питання потрібно повторювати по кілька разів, поки учень не зрозуміє, що простіше виконувати поставлене завдання, ніж довго з'ясовувати очевидні речі.

Уникайте фраз: «*Ви всі ...*», «*Ти себе так поводиш, тому що...*», у ваших зверненнях має звучати слово «*Я*»: «*Я дуже стурбований (схвильований, обурений...)*», «*Мені боляче..., мені не подобається, ...*» тощо.

Якщо учні зовсім вас не чують і не реагують на жодні прохання чи зауваження, зверніться за допомогою до колег, які працюють поруч у класі. Присутність будь-якого іншого дорослого (не обов'язково класного керівника чи директора) завжди діє як сильний заспокійливий фактор.